RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA TURLI AVLOD O‘QUVCHILARINI HAMKORLIK ASOSIDA O‘QITISH METODIKASI

Zamonova Madina Nodirovna

Annotatsiya:

Mazkur tezisda raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan sharoitda turli avlod o‘quvchilarini hamkorlik asosida o‘qitishning metodik imkoniyatlari yoritilgan. Zamonaviy ta’lim jarayonida elektron ta’lim resurslari, raqamli platformalar, multimedia vositalari va interaktiv texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faolligini oshirish imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy g‘oyasi raqamli vositalarni hamkorlikda o‘qitish metodlari bilan uyg‘unlashtirish hamda o‘quvchilarning kommunikativ, mustaqil fikrlash va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, raqamli ta’lim, hamkorlikda o‘qitish, turli avlodlar, Z avlod, Alpha avlod, raqamli kompetensiya, interaktiv ta’lim.

Kirish

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Elektron darsliklar, ta’lim platformalari, mobil ilovalar, videodarslar va boshqa raqamli resurslar o‘quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. UNESCOning 2023-yilgi Global Education Monitoring hisobotida ham texnologiyalar ta’limga katta imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ularni o‘quvchi ehtiyojlari va aniq pedagogik maqsadlar asosida qo‘llash zarurligi ta’kidlangan.

Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy o‘qituvchining vazifasi faqat raqamli vositalardan foydalanish emas, balki ulardan ta’lim samaradorligini oshiradigan metodik vosita sifatida foydalanishdan iborat. Ayniqsa, turli raqamli tajribaga ega o‘quvchilarni birgalikda o‘qitishda hamkorlik metodlaridan foydalanish dolzarb masalalardan biridir.

Asosiy qism

Raqamli muhitda ulg‘ayayotgan o‘quvchilar axborotni qabul qilish, izlash va qayta ishlashda turli raqamli vositalardan foydalanmoqda. Biroq o‘quvchilarning raqamli vositalardan foydalanish darajasi va o‘rganish usullari bir xil emas. Shu sababli ta’lim jarayonida barcha o‘quvchilar uchun yagona metodik yondashuvdan ko‘ra, moslashuvchan va hamkorlikka asoslangan yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiq.

Hamkorlikda o‘qitish o‘quvchilarni kichik guruhlarda ishlash, fikr almashish, muammoli vazifalarni birgalikda hal qilish va umumiy natijaga erishishga yo‘naltiradi. Tadqiqotlar o‘qituvchining savol berish, yo‘naltirish, fikr-mulohaza bildirish va zarur paytda nazoratni o‘quvchilarga topshirish kabi strategiyalari hamkorlik jarayonini qo‘llab-quvvatlashini ko‘rsatadi.

Raqamli texnologiyalar esa ushbu hamkorlik jarayonini kengaytirish imkonini beradi. Masalan, o‘quvchilar elektron hujjatlar, taqdimotlar, onlayn muhokamalar va interaktiv topshiriqlar orqali birgalikda ishlashlari mumkin. 2024-yildagi tizimli tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar ma’lumot izlash, g‘oyalarni tartibga solish, fikrlarni almashish va qayta aloqa olish kabi faoliyatlarni qo‘llab-quvvatlashi aniqlangan.

Shundan kelib chiqib, turli avlod o‘quvchilarini hamkorlik asosida o‘qitishning quyidagi metodik ketma-ketligini taklif etish mumkin:

1-bosqich — Raqamli faollashtirish.

Dars mavzusiga mos video, elektron resurs, savol yoki interaktiv topshiriq orqali o‘quvchilarning qiziqishi uyg‘otiladi.

2-bosqich — Hamkorlik guruhlarini tashkil etish.

O‘quvchilar umumiy topshiriq asosida kichik guruhlarga birlashtiriladi. Guruh ichida vazifalar taqsimlanadi.

3-bosqich — Raqamli hamkorlik.

O‘quvchilar raqamli resurslardan foydalanib, ma’lumot izlaydi, tahlil qiladi va umumiy yechim ishlab chiqadi.

4-bosqich — Natijani taqdim etish.

Har bir guruh o‘z ishini taqdimot, loyiha, jadval yoki boshqa raqamli shaklda namoyish etadi.

5-bosqich — Refleksiya va baholash.

O‘quvchilar o‘z faoliyatini baholaydi, guruhdagi hamkorlikni tahlil qiladi va o‘qituvchi tomonidan fikr-mulohaza beriladi.

Mazkur modelda o‘qituvchi bilimning yagona manbai sifatida emas, balki ta’lim jarayonini tashkil etuvchi va yo‘naltiruvchi fasilitator sifatida ishtirok etadi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, muloqot qilishi, jamoada ishlashi va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bunda texnologiyadan foydalanishning o‘zi asosiy maqsad bo‘lmasligi kerak. UNESCO hisobotida ham texnologiya insoniy muloqotni almashtirish uchun emas, balki uni qo‘llab-quvvatlash uchun ishlatilishi kerakligi qayd etilgan.

Tadqiqotning maqsadi

Tadqiqotning maqsadi — raqamli texnologiyalar sharoitida turli avlod o‘quvchilarini hamkorlik asosida o‘qitishning samarali metodik yondashuvlarini aniqlash va ta’lim jarayonida qo‘llash imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari:

- raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayonidagi imkoniyatlarini tahlil qilish;
- hamkorlikda o‘qitishning pedagogik xususiyatlarini aniqlash;
- turli avlod o‘quvchilarining raqamli ta’lim tajribasini hisobga olish;
- raqamli va hamkorlik metodlarini integratsiyalashgan holda metodik model taklif qilish;
- o‘quvchilarning kommunikativ va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlarini ko‘rsatish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar zamonaviy ta’lim jarayonining muhim vositasiga aylanayotgan bo‘lsa-da, uning samaradorligi texnologiyaning mavjudligiga emas, balki undan qanday pedagogik maqsadda foydalanilishiga bog‘liq. Raqamli vositalarni hamkorlikda o‘qitish metodlari bilan uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash, mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

Turli avlod o‘quvchilarining raqamli tajribasi va ta’lim ehtiyojlarini hisobga olish o‘qituvchidan moslashuvchan metodik yondashuvni talab etadi. Shu sababli zamonaviy ta’limda asosiy e’tibor “texnologiyadan foydalanish”ga emas, balki “texnologiya yordamida qanday samarali ta’lim faoliyatini tashkil etish” masalasiga qaratilishi lozim.

Mazkur yondashuv kelgusida raqamli ta’lim sharoitida turli yosh va tajribaga ega o‘quvchilar uchun hamkorlikka asoslangan samarali metodik tizimni ishlab chiqish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? Paris: UNESCO, 2023.

2. van Leeuwen, A., & Janssen, J. A systematic review of teacher guidance during collaborative learning in primary and secondary education. Educational Research Review, 27, 71–89, 2019.

3. Roles of digital technologies in the implementation of inquiry-based learning: A systematic literature review. Social Sciences & Humanities Open, 9, 100874, 2024.

4. Learning activities in technology-enhanced learning: A systematic review of meta-analyses and second-order meta-analysis in higher education. Learning and Individual Differences, 112, 102446, 2024.

5. Ouyang, F., & Zhang, L. AI-driven learning analytics applications and tools in computer-supported collaborative learning: A systematic review. Educational Research Review, 44, 100616, 2024.